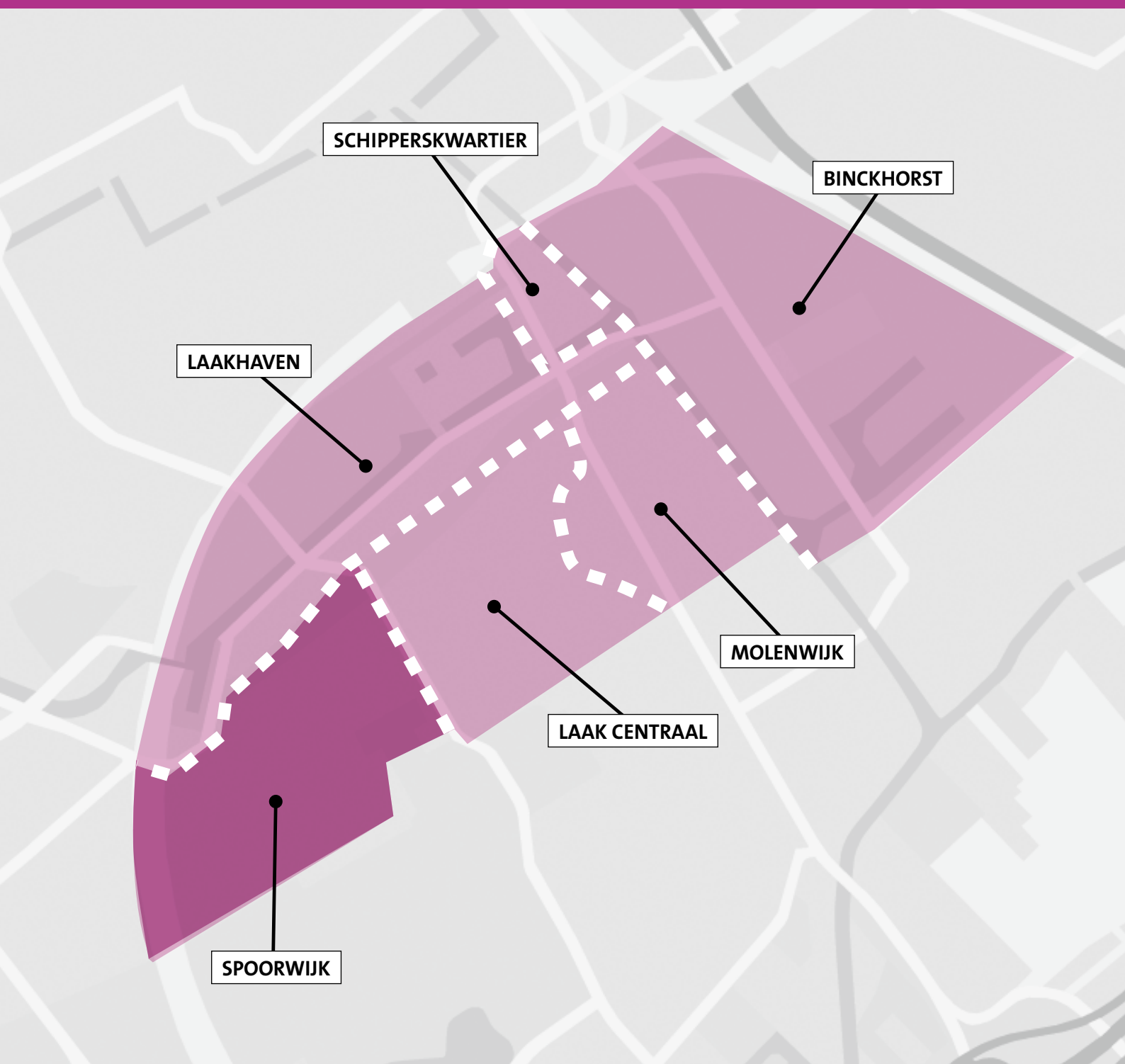

Den Haag

Wijkprogramma 2016-2019

Stadsdeel Laak

Spoorwijk

Voorwoord

Hierbij bied ik u met genoegen het wijkprogramma Spoorwijk 2016-2019 aan. Het programma is tot stand gekomen met bewoners en organisaties die enthousiast hebben meegedacht over de plannen voor de komende jaren.

Daarnaast vormen de doelstellingen van het collegeprogramma 'Vertrouwen op Haagse kracht' op het gebied van (onder andere) leefbaarheid, veiligheid, wonen, werk en participatie, een extra motivatie voor deze plannen.

Investeren in het sociale domein en in de openbare ruimte, meer mensen aan het werk, de wijkaanpak nieuwe stijl en duurzaam denken en doen, zijn grote uitdagingen voor Laak, waar we de komende periode de schouders onder gaan zetten. Ik hecht er aan dat bij de uitwerking en uitvoering van de plannen wordt aangesloten bij wat er volgens de bewoners in de wijk leeft en speelt. Dan gaat het niet alleen om de zorgen en aandachtspunten in de wijk, maar ook om de kansen en mogelijkheden en het benutten van de inzet en potentie van bewoners zelf: De Haagse Kracht! Daarover heeft het stadsdeel met u gesproken tijdens de bewonersavonden afgelopen zomer. Uw inbreng is samengevat in de wijkprogramma's. Naast de bewoners en ondernemers is ook aan de partners (zoals de corporaties en het welzijnswerk) en de gemeentelijke vakdiensten gevraagd om mee te denken over de aanpak in de wijk.

In deze programma's is niet al het reguliere werk opgenomen, maar gaat het vooral om specifieke aandachtspunten waarop de komende tijd extra acties en inzet nodig zijn.

Als portefeuillehouder Wijkaanpak hecht ik er bovendien aan dat er vanuit de wijkaanpak nieuwe stijl een stevige impuls komt om meer te investeren in mensen, met extra aandacht voor scholing, werk, veiligheid, aanpak openbare ruimte en (bewoners)participatie.

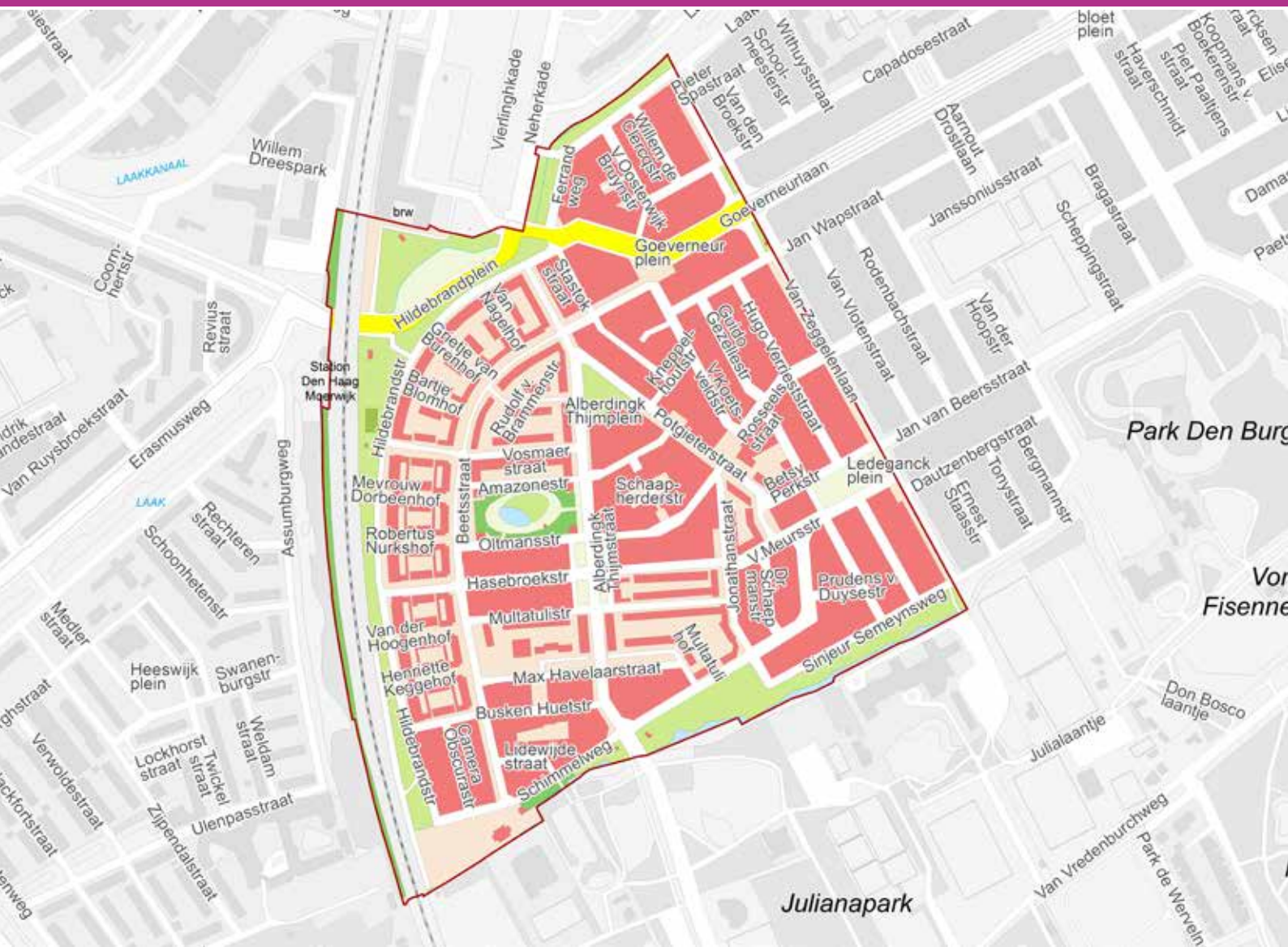
Laak is met bijna 40.000 inwoners, het op een na kleinste stadsdeel van Den Haag. Meer dan 70% van de bewoners heeft een migratieachtergrond. De afgelopen jaren heeft Laak, met name Laak-Centraal, te maken met een sterke toename van de vestiging van Oost-Europeanen.

Laak is een stadsdeel met vele gezichten. Er is enerzijds veel potentie, o.a. qua ligging, (maatschappelijk) ondernemerschap en aanwezigheid van de grote onderwijsinstellingen. Er zijn veel bewoners, verenigingen en scholen die iets willen betekenen voor de wijk. Met bedrijven die innoveren en banen creëren. Maar er zijn ook zorgen over de leefbaarheid, sociale samenhang, gedrag van groepen jongeren, armoede, werkloosheid en veiligheid. Ik ga me er voor inzetten om de voorstellen en projecten opgenomen in deze wijkprogramma's de komende jaren samen met u en het stadsdeel verder gestalte te geven en kijk met belangstelling uit naar de eerste resultaten. Bedankt voor uw medewerking en inbreng bij het tot stand komen van deze programma's en ik vertrouw op een goede samenwerking de komende jaren.

Rabin Baldewsingh
Stadsdeelwethouder Laak

Stadsdeel Laak

Spoorwijk

Stadsdeel Laak

Spoorwijk

Inhoud

Inleiding	5
1. Karakter van het gebied	6
2. Opvallende cijfers en ervaringen	6
3. Prioriteiten	8
4. Samenvatting activiteiten 2016 - 2019	9
5. Activiteiten 2016	11

Inleiding

Elke wijk een eigen wijkprogramma

Dit jaar werken de stadsdelen voor het eerst met wijkprogramma's. De gemeente wil de bewoners en ondernemers meer op maat bedienen door de wijken centraal te stellen. Elke wijk heeft zijn eigen karakter en krijgt zijn eigen programma.

Wat vinden we belangrijk en wat willen we?

In het wijkprogramma staat wat bewoners, ondernemers, partners en de gemeente belangrijk vinden voor het gebied (prioriteiten) en wat we samen in de komende vier jaar willen realiseren op het gebied van jeugd en onderwijs, wonen, bedrijvigheid, leefbaarheid en veiligheid, werk en inkomen, opvoeding en zorg, sociale cohesie en buurtwaardering.

Samen met bewoners, ondernemers en andere partijen

Uitgangspunt om de doelen te bereiken is samenwerking van de gemeente met bewoners, ondernemers, welzijnswerk, politie en andere partijen in het gebied. De eigen kracht van bewoners en ondernemers staat centraal.

In dit programma is niet al het reguliere werk (beleid en projecten) opgenomen, maar gaat het vooral om specifieke aandachtspunten waarop de komende tijd extra acties en inzet nodig zijn en die volgens belanghebbenden in de wijk ('Haagse Kracht') het verschil kunnen maken in de komende jaren.

Van prioriteiten naar activiteiten

Bewoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties in de wijken hebben in juli en september 2015 met de gemeente besproken welke prioriteiten voor hun gebied gelden. De prioriteiten vormen de basis voor concrete activiteiten van het wijkprogramma die het stadsdeel tussen 2016 en 2019 uitvoert.

Het financiële kader van het wijkprogramma

In de wijkprogramma's wordt geen financiële paragraaf opgenomen voor projecten en activiteiten. Niet alles wat als prioriteit is aangegeven door bewoners en organisaties zal in het komend jaar kunnen worden uitgevoerd. Door de invoering van de wijkprogramma's neemt de beschikbare hoeveelheid middelen niet toe. Dat betekent dat soms binnen het budget geherprioriteerd moet worden. Sommige zaken kunnen alleen worden uitgevoerd indien daar budget voor kan worden vrijgemaakt. Dat vergt dan besluitvorming door college en Raad.

1. Karakter van het gebied

Spoorwijk ligt tussen de spoorlijn Rotterdam – Den Haag en de gemeentegrens Rijswijk. De wijk is gebouwd tussen 1918 en 1936. Het stedenbouwkundig plan is gebaseerd op een plan van de architect Berlage. Het was na Moerwijk de tweede wijk in Den Haag waar op grote schaal sociale woningen werden gebouwd. De wijk kende vooral kleine eengezinswoningen. Halverwege de jaren negentig werden de verouderde woningen op grote schaal gesloopt. Huurwoningen maakten toen plaats voor koopwoningen. Er kwamen verschillende soorten woningen en ze waren van betere kwaliteit. Spoorwijk werd een voorbeeldwijk op het gebied van duurzaam wonen.

De herstructurering in Spoorwijk leidde tot een scheiding tussen het oude en nieuwe gedeelte. In het nieuwe Spoorwijk kwamen veel (allochtone) middenklasse-huishoudens te wonen. De meeste woningen in dit nieuwe, geherstructureerde deel van Spoorwijk zijn koopwoningen en dure huurwoningen. Dat trok vooral mensen met hoge en middeninkomens. Er is weinig sociale cohesie tussen het oude en nieuwe Spoorwijk.

Binnen het oude Spoorwijk is de sociale samenhang groot en bewoners willen er niet graag weg. Er zijn veel sociale problemen. Veel gezinnen leven in de bijstand en armoede gaat van de ene op de andere generatie over. Bewoners melden overlast of problemen op het gebied van leefbaarheid niet snel.

Het Wijkcentrum de Wissel aan het Ledeganckplein is een centraal punt in de wijk. Er zijn allerlei activiteiten. Sportveld 't Zandje is een belangrijke sport- en speelplek in de wijk. Bewoners sporten er niet alleen, het is ook een ontmoetingsplek.

2. Opvallende cijfers en ervaringen

Jeugd en onderwijs

In Spoorwijk zijn veel kinderen en jongeren: ongeveer een derde van de bewoners is jonger dan 25 jaar.

Leeftijd	0 - 24 jaar	25 - 64 jaar	65-plus
	30,1%	56,4%	6,5%

In Spoorwijk zijn twee basisscholen. Er is geen school voor voortgezet onderwijs. In voorgaande jaren was er sprake van criminele jeugdgroepen die hinderlijk waren of overlast gaven. Nu is die overlast afgenomen. Dat komt doordat twee basisscholen, het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG), Welzijn Mooi, politie en gemeente intensief samenwerken. Daarmee voorkomen ze dat jongere kinderen zich ontwikkelen tot jongeren die overlast geven. Deze aanpak is succesvol. Er ontstaan steeds meer verbindingen tussen de scholen, welzijn, CJG en andere partners in de wijk. De overlast van hinderlijke en criminele groepen blijft wel een aandachtspunt.

Bewoners zijn over het algemeen tevreden over de hoeveelheid speelplekken en voorzieningen voor kinderen en jongeren.

Wonen

In Spoorwijk is 57,5% van de woningen sociale huurwoning; 6,9% is particuliere huurwoning en 35,5% koopwoning. De bouw- en woontechnische kwaliteit van de nieuwbouwwoningen is goed. Ook zijn ze zeer energiezuinig: de meeste woningen hebben energielabel A. Dat is het hoogste niveau van energiezuinigheid. De bouw- en woontechnische kwaliteit van de huurwoningen in Oud-Spoorwijk is slecht. De meeste woningen hebben energielabel F, het op een na laagste niveau van energiezuinigheid. Door de economische crisis en de veranderde positie van de woningcorporaties is er op korte termijn geen verbetering te verwachten van deze woningen. Hoewel de woningen in slechte staat verkeren, worden ze wel goed verhuurd. De waarde van de woningen ligt wel veel lager dan het Haags gemiddelde. De waarde van eengezinswoningen is sterk gedaald: van € 198.814 in 2011 naar € 164.313 in 2014.

Bedrijvigheid

Aan de Goeverneurlaan is een aantal winkels gevestigd. De Albert Heijn op het Goeverneurplein zorgt voor veel bedrijvigheid. Verder zijn er kleine buurtwinkeltjes verspreid door de wijk. Maar er is ook leegstand.

De Goeverneurlaan (vanaf Spoorwijk tot Laak Centraal) heeft een actieve ondernemersvereniging met een Keurmerk Veilig Ondernemen.

Leefbaarheid en veiligheid

Bewoners van Spoorwijk zijn een stuk minder tevreden dan gemiddeld in Den Haag over het onderhoud van de openbare ruimte in de wijk. Rond de 57% vindt het onderhoud goed, terwijl dat percentage in heel Den Haag 68% is. Het gaat met name om het onderhoud van groen en straten en pleinen. Bewoners hebben veel last van hondenpoep en zwerfvuil.

Van de bewoners is 15,4% actief op het gebied van leefbaarheid in Spoorwijk.

Bijna de helft van de Spoorwijkers (45,6%) voelt zich niet veilig in de eigen buurt. Bewoners zijn bang voor inbraken en voor criminaliteit onder jongeren. Spoorwijk heeft een actief Buurtinterventieteam dat nauw samenwerkt met de bewonersorganisatie, politie en gemeente.

Werk en inkomen (armoede)

Van de bewoners van Spoorwijk is ongeveer 32,9% laag opgeleid, dat wil zeggen dat ze niet over een startkwalificatie voor de arbeidsmarkt beschikken. Door de scheiding tussen Oud- en Nieuw-Spoorwijk zijn er waarschijnlijk grote verschillen in werk en inkomen tussen deze twee gebieden. Vermoedelijk wonen de meeste arme mensen in Oud-Spoorwijk; dat zijn vooral bewoners van de oude woningen.

Werk en inkomen	Spoorwijk	Laak	Den Haag
Gemiddeld besteedbaar inkomen	€ 18.300	€ 17.866	€ 23.300
Werkzoekenden	7%	6%	4,6%
Huishoudens met een minimum-inkomen	31,4%	22,8%	17,2%

Opvoeding en zorg

Er zijn in Spoorwijk veel gezinnen waar veel problemen tegelijk spelen. Opvoedingsproblemen en voortdurende armoede houden elkaar in stand. De oplossing is een sterkere samenwerking tussen de basisscholen, zorg- en hulpverleners, politie, gemeente en het welzijnswerk. Samen hebben zij een succesvol programma ontwikkeld dat zich in Spoorwijk specifiek richt op de groep 12-jarigen. Die aanpak voorkomt dat jonge kinderen aan de verkeerde kant terechtkomen.

Sociale cohesie

Van de Spoorwijkers is 68,2% van niet-westerse afkomst, 8,1% van westerse afkomst en 23,7% is geboren en getogen in Nederland. Spoorwijk heeft ook een hoog percentage bewoners dat pas na 2000 in Nederland is komen wonen (26,6%).

In een gedeelte van Oud-Spoorwijk zijn veel huishoudens met lage inkomens en een laag opleidingsniveau. Binnen het oude Spoorwijk is de sociale samenhang groot. Bewoners willen hier graag bij elkaar blijven wonen. Dat is bijzonder, want in de meeste kwetsbare wijken als Oud-Spoorwijk willen mensen juist graag weg.

Bewoners melden overlast niet snel.

Er zijn grote verschillen tussen de bewoners van Nieuw-Spoorwijk en die van Oud-Spoorwijk. In Nieuw-Spoorwijk wonen hoogopgeleide mensen met een koopwoning. In Oud-Spoorwijk zijn de bewoners laag opgeleid en wonen ze in sociale huurwoningen.

Buurtwaardering

Volgens de Leefbaarometer is maar een derde van de bewoners van Spoorwijk tevreden over de bevolkings-samenstelling. Bewoners geven hun woonomgeving een matig zesje. Ze ervaren ook meer verloedering en sociale overlast dan gemiddeld in Den Haag. Wel is de bevolking van Spoorwijk redelijk stabiel: maar 21,1% is in de afgelopen drie jaar verhuisd. In het Schipperskwartier bijvoorbeeld is dat percentage 37,7%.

3.Prioriteiten

In dit wijkprogramma noemen we een aantal prioriteiten waar we de komende vier jaar extra aandacht aan geven. Daarnaast blijven we onze gewone taken doen in de wijk: we houden het stadsdeel schoon, heel en veilig; we onderhouden de buitenruimte; we zorgen ervoor dat bewoners elkaar kunnen ontmoeten en dat ze uitgaan van hun eigen kracht op het gebied van welzijn en zorg. Ook informeren we bewoners over zaken die voor hen van belang zijn.

Laak is opgenomen in de Nieuwe Wijkaanpak. Dit programma bestaat uit de volgende vijf thema's:

- werkgelegenheid en onderwijs (inclusief wijk economie)
- buitenruimte en wonen
- opvoeding en zorg
- veiligheid
- samenleven en kwaliteit van leven

In overeenstemming met bovenstaande thema's en in samenspraak met bewoners zijn de volgende prioriteiten benoemd voor Spoorwijk.

De leefbaarheid verbeteren

De buitenruimte gaan we met elkaar verbeteren. Wanneer er kansen liggen om werk-met-werk te maken en daar middelen toe beschikbaar zijn maken we daar gebruik van.

We stimuleren en ondersteunen buurtinitiatieven die de vervuiling op straat verminderen en die het woongenot en de veiligheid in de wijk verhogen.

Versterking winkelstraten

Het is belangrijk om het winkelaanbod in Spoorwijk - en deels in Laak Centraal - te versterken. Op die manier ontstaat meer bedrijvigheid in de wijk en daardoor groeit de wijk economie.

Aandacht voor opvoeding, zorg en armoedebestrijding in gezinnen

We doorbreken de negatieve spiraal waarin een aantal gezinnen in Spoorwijk zich bevindt door problemen op het gebied van opvoeding, zorg en armoede. We zorgen voor meer kansen op stage en werk voor jongeren uit Spoorwijk. Daarmee doorbreken we de cultuur van het niet-werken.

Sterkere verbinding tussen Spoorwijkers

We werken aan een sterkere verbinding tussen bewoners met verschillende achtergronden en uit verschillende delen van de wijk. Dat zorgt ervoor dat bewoners meer met elkaar ondernemen en elkaar beter aanspreken.

De Wissel als kloppend hart van Spoorwijk

Wijkcentrum de Wissel is een logisch centrum voor de wijk, waarin verschillende activiteiten, organisaties en ambities samenkomen. Uiteindelijk wordt de Wissel het boegbeeld van Spoorwijk: een bruisend centrum waar bewoners en professionals werken aan een betere wijk.

Veilig Spoorwijk

We zien graag dat meer bewoners actief worden op het gebied van veiligheid. Doel is dat ze weerbare bewoners worden en dat hun huizen goed zijn beveiligd.

4. Samenvatting activiteiten 2016 - 2019

Verbeteren van de leefbaarheid

In de komende jaren pakken we met elkaar waar mogelijk plekken aan in de buitenruimte; als de mogelijkheid zich voordoet om werk met werk te maken wordt daar gebruik van gemaakt. We zorgen voor een beter gebruik van het groen. We knappen het park Hof van Eden op en maken afspraken met bewoners over het beheer. Problemen in portiekwoningen of wooncomplexen pakken we snel en goed op. Het Buurtpreventieteam Spoorwijk krijgt een jeugdvariant. Zo gaan jongeren helpen bij de inrichting en het beheer van hun wijk. We stimuleren buurtinitiatieven op het gebied van schoon en veilig.

Versterking winkelstraten

De aanpak om winkelstraten te versterken, zoals de Dienst Stedelijke Ontwikkeling Economie die heeft ingezet, bestaat uit vier onderdelen:

- invoeren van het Keurmerk Veilig Ondernemen
- stimuleren van een passende branchering in het gebied
- versterken van de ondernemersvereniging.
- verbeteren van de uitstraling en verfraaien van de winkelpanden, winkelstraten en pleinen.

Ondernemers moeten zelf bijdragen aan een sterk winkelgebied. Het is de taak van de winkelstraatmanager om zoveel mogelijk ondernemers erbij te betrekken.

Aandacht voor zorg, opvoeding en armoedebestrijding in gezinnen

De succesvolle samenhangende aanpak van gezinnen met veel problemen wordt voortgezet. Die levert blijvend goede resultaten op. Die samenhangende aanpak is mogelijk door goede samenwerking van verschillende partijen om de overlast rond het Ledeganckplein te beperken en door voortzetting van het jeugdteam.

We vinden het belangrijk dat kinderen en volwassenen meer bewegen. Daarom versterken we bewonersinitiatieven op het gebied van gezondheid en beweging. Buurtsportcoaches helpen daarbij.

Met de net gesloten Coalitie Laak - een samenwerkingsverband van gemeente, onderwijsinstellingen, welzijnswerk, ondernemersnetwerken, en dergelijke - werken we aan een betere match tussen jongeren die een stage zoeken en bedrijven in de wijk die een stageplek aanbieden. Op die manier voorkomen we schooluitval en stagnatie.

Het jongerenwerk in Spoorwijk richt zich nadrukkelijk op het toeleiden van jongeren naar werk of opleiding.

Sterkere verbinding tussen Spoorwijkers

We stimuleren initiatieven die bijdragen aan sterkere verbindingen tussen Spoorwijkers. Het Laaktheater kan hierin een grote rol spelen, net als de Bewonersorganisatie Spoorwijk (BOS).

De Wissel als kloppend hart van Spoorwijk

In het activiteitencentrum De Wissel werken diverse partners met elkaar samen. Ze stemmen hun programma's op elkaar af en verzorgen gezamenlijke activiteiten. Met zijn activiteitenprogramma bereikt De Wissel ouderen, volwassenen, jongeren en kinderen in de wijk. Samenwerking met vrijwilligers, zoals die van buurt-en-kerkhuis De Oase en van speeltuinvereniging Trijntje, en met bewonersinitiatieven zoals de BOS staat hierbij voorop.

Veilig Spoorwijk

Groepen die overlast (kunnen) geven, worden actief benaderd om in overleg activiteiten op te zetten vanuit de HWO. Verder stimuleren we bewonersinitiatieven op het gebied van veiligheid. We nemen maatregelen om woninginbraken te voorkomen en te bestrijden en zo het aantal woninginbraken terug te dringen. Daarbij betrekken we de omgeving. Overlast pakken we aan met onder andere Integrale Handhavingsacties van politie, gemeente, OM en handhavingsteams, met acties van het Haags Economisch Interventieteam (HEIT), bestuurlijke maatregelen en een nauwe samenwerking met het Veiligheidshuis op individuele bewoners die overlast geven. Voor een gerichte aanpak van overlast is het van belang om de meldingsbereidheid van bewoners te vergroten. We werken in het bijzonder aan een aanpak om te voorkomen dat jongeren radicaliseren. Radicalisering betekent dat iemand de samenleving ingrijpend wil veranderen vanwege zijn geloof of ideaal. Het is vooral belangrijk dat professionals in de wijk weten hoe ze zich daar beter tegen kunnen weren, en dat ze deskundiger worden op dat gebied.

5. Activiteiten 2016

Leefbaarheid verbeteren

- Betrokkenheid van bewoners bij de openbare ruimte bevorderen, samen met woningcorporaties: veegacties, wijkschouwen en adoptie van ondergrondse afvalcontainers (ORAC's) organiseren.
- Buitenruimte op orde brengen en verbeteren. Tegengaan van vervuiling en zwerfvuil.
- Extra impuls op schoon, 'werk met werk' (verschillende werkzaamheden in de openbare ruimte worden gelijktijdig uitgevoerd) en bestrijding van hondenpoep.

Winkelstraten versterken

- Winkelstraatmanagement (winkeliersvereniging versterken, activiteiten ondersteunen).

Opvoeding, zorg en armoedebestrijding in gezinnen

- Wijkmanagement voortzetten; aanpak gericht op 12-jarigen voortzetten.
- Zorgen voor meer stageplekken, samen met Coalitie Laak.
- Versterking netwerk basisscholen en zorg voortzetten.
- Gezinnen stimuleren om gebruik te maken van voorzieningen die bedoeld zijn voor armoedebestrijding.
- Buurtsportcoach van Streetsport op 't Zandje inzetten en sportverenigingen versterken om sportdeelname te bevorderen.
- Samenwerking stimuleren tussen MOOI en Streetsport om tot doelgroepgerichte activiteiten te komen.
- De samenwerking en afstemming tussen partners rondom gezinnen met veel problemen (politie, CJG, sociaal wijkteam, jeugdteam, jongerenwerk, Dienst Sociale Zaken en Werkgelegenheid) versterken.
- Activiteiten organiseren rond gezonde voeding en bewegen, met partners als CJG en GGD.

Verbinding Spoorwijkers

- Bewonersinitiatieven op gebied van leefbaarheid en bewonersparticipatie ondersteunen.
- Activiteiten organiseren om oud- en nieuwkomers met elkaar in contact te brengen, bijvoorbeeld samen met het Laaktheater.
- De samenwerking tussen de (vrijwillige) organisaties stimuleren en hun activiteiten bij elkaar brengen.

De Wissel als kloppend hart

- Positie van De Wissel verstevigen als bruisend centrum van Spoorwijk waar bewoners elkaar ontmoeten en zichzelf kunnen ontwikkelen.
- Aanpak Ledeganckplein voortzetten: inzet extra jongerenwerk, meer activiteiten voor kinderen, plaatsing speelvoorzieningen.

Veilig Spoorwijk

- Maatregelen nemen om radicalisering en polarisering te voorkomen.
- Het Buurtinterventieteam Spoorwijk ondersteunen en versterken.
- Woninginbraken en overlast voorkomen en bestrijden door onder andere het uitvoeren van Integrale Handhavingsacties.
- Drank, drugs-, horeca en woonoverlast aanpakken, onder andere door Integrale Handhavingsacties, acties van het HEIT, een bestuurlijke aanpak en een nauwe samenwerking met het Veiligheidshuis op individuele bewoners die overlast geven. Voor een gerichte aanpak van overlast is het van belang om de meldingsbereidheid van bewoners te vergroten.
- Aandacht voor brandpreventie.

